

Иван Петровић Његош: Ловћенска Капела - духовни кров наше отаџбине без којег смо незаштићени од свих врста олуја

ПРОТИВНИЦИ РУШЕЊА ЦРКВЕ СВЕТОГ ПЕТРА ЦЕТИЊСКОГ НА ЈЕЗЕРСКОМ ВРХУ

„ Ја хоћу да ме сахраните у ону црквицу на Ловћену. То је моја последња жеља коју од вас иштем, да је испуните и ако ми не задате Божју вјеру, да ћете учињети како ја хоћу, онда ћу вас оставити под проклетством, а мој последњи час биће ми најжалоснији и ту моју жалост стављам вам на душу.”

Ове завјетне ријечи рече црногорски владика и владар свом брату Перу Томовоме и синовцу Ђорђију Савовоме у присуству неколико главара .

Данас , те ријечи јаче и судбоносније одзвањају црногорским планинама него кад их је писац Луче Микрокозма и Горског вијенца изговорио.

Наћас , у очи празника св. Кирика и Јулите , а педесет година од рушења завјетне цркве владике Петра другог , имам част да се овом скупу обратим присјећајући се најзначајних организација и личности који су у вријеме једног тоталитарног и насилног режима дигли глас против вандалског чина рушења

једне цркве и последње жеље великана једног народа , што је у литератури забиљежено као највећа умјетничка побуна у СФРЈ.

Немогуће је побројати све оне који су дигли глас против рушења завјетне Капеле па се надам да ми неће бити замјерено на томе што ће бити и они које овом приликом нећу поменути .

Први енергичан глас на сам помен рушења цркве Светог Петра Цетињског , очекивано дигла је Митрополија црногорско приморска на челу са митрополитом Данилом Дајковићем .

Иако се радња дешава у тоталитарни , репресивни режим , противници рушења завјета највећег пјесника у Јужних Словена су били све бројни и енергичнији , а чињенице су се ређале као на траци .

Писмом су се надлежним органима огласили црногорски студенти са студија у Новом Саду, који са горком иронијом констатују : „Ви можете и Бог вам је дао”.

На скупу студената и професора Филозофског факултета у Београду, одржаном 17. јуна 1970. године, изричито је саопштен став против рушења Капелице :

„Ако у историји нашег факултета буде забиљежен данашњи скуп, нашим ближим и даљим потомцима изгледаће врло необичан повод због кога је он сазван. Наши потомци ће с правом питати: зар је 1970. године, у другој половини XX вијека, било потребно сазивати зборове ради спасавања културних споменика, зар чување споменика културе није било тада нешто што се разумије само по себи” .

Посебан покушај очувања Његошевог завјета је насловљен „Писмо најзначајнијих интелектуалаца родом из Црне Горе упућено на релевантне адресе власти . Дајући потпис тој иницијативи Михаило Лалић је телеграмски поручио : „Потпис дајем , успјеху се не надам“!

Велики број историчара, историчара умјетности, књижевника, сликара, академика, лично и појединачно су изражавали своје негативне ставове и јавно негодовали.

Петар Лубарда прослављени сликар са Цетиња, више пута је указивао на погубност овакве одлуке и оштро негодовао против ње . Искрено волећи свој народ и страхујући за његову судбину износи пророчански закључак : „

Проучавајући историју древних народа дошао сам до закључка да су народи који су срушили своје свете храмове доживјели катаклизму". Не могавши да прихвати рушење завјета великана народа коме припада , разочаран сломом чињеница пред голом силом ствара једну од својих најбољих слика, „Сумрак Ловћена“, којом осликава безумно рушење завјетне цркве Светог Петра Цетињског. Ова црногорска „Герника“ остаје вјечито свједочанство вандалског времена црвеног диктатора .

Један од највећих југословенских и српских књижевника, Меша Селимовић ужаснут записује : „ Увијек ме узбуђивала мисао да је једна величанствена планина, са скромним гробом на врху, постала споменик једном пјеснику. Зато ми је изгледало невјероватно кад сам чуо да ће се тај склад нарушити а то знамење обесветити. Нажалост, та замисао, потпуно изван свега што се могло очекивати, почела је да се остварује. И мада сам био увјерен да ништа ново не може бити боље и љепше од скромне капеле на врху Ловћена, ипак ме запрепастила неукусност и агресивност макете тог непотребног пројекта, који дјелује мучно својом тежином, језивом хладноћом, нељудском одбојношћу. Такви лажно монументални споменици подижу се људима без дјела и заслуга, властодршцима којим траговим смрде нечовјештвом.

Великом Његошу, који је својим дјелом сам себи подигао споменик, ова одбојно фараонска гробница на одговара ни по чему, никако!"

Сличне ставове и размишљања има Мирослав Крлежа који се недвосмислено противи рушењу Капеле и каже : „ Ако је ријеч о томе да се Мештровићев маузолеј са Његошевим спомеником подигне на Ловћену , моје је мишљење бескомпромисно негативно“.

Велики противници рушења Његошевог завјета били су и историчари умјетности који нијесу у том безумном чину рушења могли да нађу ни промил оправдања своје струке. Историја памти крајње негативне ставове у лику Дејана Медаковића (праунук Милорада Медаковића), Лазара Трифуновића, Цвита Фисковића , Круна Пријатеља, Ота Бихаљи Мерин , Луца Менашеа, и др.

Очекивано , свој глас против рушења Капеле дигли су и историчари предвођени Петром Поповићем , Ником Мартиновићем , Григоријем Станојевићем , Ристом Ковијанићем . Учешћа у овој највећој умјетничкој побуни у СФРЈ узели су и бројни правници радо се прихватајући учешћа у судским процесима , вјерујући да ће правна струка бити уважена и испоштована јасна и прецизна одредба Основног закона о заштити споменика културе која каже да „Нико не смије оштетити или уништити

споменик културе “ . Колико се вјеровало да ће право побиједити насиље увјерио сам се читајући једну пјесму коју сам нашао листајући архиву свога ђеда , а која је њему упућена из Београда :

„ А дјевојке фараонке

Нека траже друге момке...

Докле устав и закони важе

И наша се тужба с њима слаже

На Ловћену црква се не руши

Нити завјет Његошев угуши .

Његошева гробница светиња

Наше славе симбол и буктиња

Њу док штите устав и закони

Нико нема права да је склони „

Мај 1970.г. Београд Његуш – Ераковић- Катуњанин

Пјесма је потписана са псеудонимом Његуш – Ераковић- Катуњанин, али сам скоро сигуран да је написао и послао познати београдски адвокат Андрија Поповић , брат горе поменутог историчара Петра, а адвокат принца Михаила у судском процесу за очување Капеле .

Међутим, самоувјереност правника да ће тријумфовати наука , сломила је гола сила онако како је и рекао предсједник скупштине Црне Горе Видоје Жарковић митрополиту Данилу Дајковићу : „Нека сви судови пресуде у корист митрополије , Капела се неће поново зидати на Ловћену“.

Противљење рушењу Његошове Капеле добило је и међународни карактер у лику француског књижевника, политичара и дугогодишњег министра културе те земље Андрее Малроа, који је интервенисао да се то не ради, а који је из свог искуства рекао једну бесмртну истину: „Ко се плаши својих споменика, тај живи у тешком бунилу и живи у вјечном незнању.“

Очекивано, потомци породице Петровић Његош били су противници рушења завјета њиховог великана .

Званично , као противници рушења Његошеве завјетне цркве иступили су др права Андрија Петровић Његош, син војводе Божа, док је унук краља Николе Петровића, Михаило Мирков Петровић Његош, водио судски поступак и слао писма на све стране, међу којима и писмо тадашњем поглавару Римокатоличке цркве папи Павлу VI. На поменуто писмо у вези којег је добио обавјештење да је испоручено , никад није добио одговор. Разочаран таквим приступом Ватикана записао је : „Сви су они једнаки, мојем су ђеду узели Скадар – рушењем Капеле настављају старе послове“.

Глас против рушења цркве Светог Петра Цетињског на Ловћену није се чуо само од интелектуалаца . Он је стизао и од тамо ће се властодршци нијесу надали .

Колико год су интелектуалци и културни радници патили и били незадовољни рушењем завјетне Капеле , дјелује ми да је та патња још више горела у душама обичних људи који су са болом у души гледали рушење светиње , немоћни да било што предузму .

Тако је врло занимљиво свједочење Његуша, Васа Чавора који је у вријеме рушења Капеле радио као радник обезбјеђења и дизао и спуштао рампу за пролазак возила у Љубином потоку на око пет километара од Капеле .

Ради рационализације времена то свједочанство ће се наћи у мојој писаној варијанти која ће бити објављена у зборнику радова .

Рушење Његошеве завјетне цркве почело је на празник св. Кирика и Јулите . Тај 28.07.1972.г. Био је петак, дан када је распет наш Господ Исус Христос . Смјерно чекамо неђељу и Васкрсење наше светиње , духовног крова наше отаџбине без којег смо незаштићени од свих врста олуја и невремена.

(Бесједа на завршетку Округлог стола “50 година од разарања Његошеве капеле на Ловћену”, изговорена пред црквом Преображења Господњег на Ивановим коритима, у непосредној близини остатака ловћенског храма Светог Петра Цетињског, које су посјетили учесници скупа, уз молитву Митрополита црногорско-приморског г. Јоаникија, свештенства и вјерника Митрополије црногорско-приморске у навечерје празника Светих Кирика и Јулите, 27. јула 2022. године)

mitropolija.com